

KŘESŤANSKÉ LISTY A KUSŮV LID

Časopis Národní Jednoty československých Protestantů v Americe a v Kanadě

Ročník LXV (XXIV)

Chicago, Illinois

Červen (June) 1963

Číslo (No.) 6

Reentry of Second Class matter at the Post Office at Taylor, Texas. Acceptance for mailing at a special rate of postage provided for in section 1103, Act of October 3, 1917, authorized July 11, 1918.

Z. S.:

DVĚ CESTY

Genesis 13, 5-12.

Je to prastará historka, o které mluví výše naznačený oddíl Písem. Odehrává se v daleké zemi. Cizí je nám způsob a mrav těch lidí, o kterých mluví. A přece jsou nám zcela blízcí a vypravování mluví bezprostředně k nám. Jen si vzpomeňte, když jsme ji slyšeli po prvé někde v prvním školním roce, jak jsme ji hned rozuměli. A dobře, jako ne tak hned čemu jinému. Vždyť jsme konec konců lidé stejní a stojíme před tímž Bohem my dnes jako tenkrát Abraham a Lot.

Dvě cesty nám tu Bible ukazuje, dvě cesty, mezi nimiž musíme vždy znovu voliti: Cestu s Bohem a cestu bez Boha. Pro jednu z nich se musíme znovu a znovu denně rozhodovati. Třetí cesty není.

V Abrahamově okolí vypukl spor, spor mezi čeledí. Třenice byly na denním pořádku. Vznětivost na obou stranách roste, jak už to tak bývá, po každé nové vádě stoupá citlivost, až k přecitlivělosti. Zlý duch rozbíjí tu obcházeli a navštěvoval přibytí i srdce lidí. Abrahamův stan pokoje a míru stal se stanem sváru a neklidu.

Slyšíme-li o tom, nemůžeme nemyslet na spory a různice, které i mezi námi křesťany v našich domovech a sborech brzdi právě slyšení a slovu Božímu překážejí.

Existuje arci i nevyhnutelný boj. Život křesťana není pohodlným žitím a rozjímáním, jeho klid a pokoj není klidem a pokojem za každou cenu a s každým. Pán Ježíš přece ohlašuje, že pro něho povstane rozdělení a nepřátelství. A apoštol Pavel s oblibou mluví o životě křesťanově jako o boji a připomíná mu pohotovosti i duchovní zbroj, která mu přísluší!

Avšak různice a sváry v tak mnohém křesťanském domě nemají nic, ale docela nic společného s bojem, který žádá Pán. Jak mnohde se nezápasí vůbec o Boha a pro Boha, nýbrž proti němu . . .

Musíme se vždy vážně zkoušeti: Oč se sváříme? Je to opravdu ten boj, který nám Pán Bůh naznačuje? Nejde třeba jen o naši touhu, mít pravdu za každou cenu? Nejde o u-míněnost, tvrdohlavost, o ctižádost, vznětivost, o malichernost nebo chtivost? Kterou cestou půjdeme? A čím se budeme měřiti a zkoušeti?

To bylo velmi šlechetné, ušlechtilé slovo, které pověděl Abram Lotovi: "Půjdeš-li na levo, já na pravo se držeti budu; pakli půjdeš na pravo, na levo se držeti budu" (Gen. 13,9). Jistě by byl nejraději Abraham podržel svého synovce u sebe a zapomněl na to, co bylo. Avšak to by asi nebylo řešení tak vypjaté situace.

Lot jednal jinak: "Pozdvih Lot oči svých, spatřil všecku rovinu vůkol Jordánu" (Genesis 13,10). Dosud se asi choval na rozcestích jinak, jako poslušný Abraham; pozdvíhoval asi oči výše, než jen na "všecku rovinu"; až k Hospodinu, Bohu svému. Od té doby, co s Abrahamem odešel z vlasti, svěřil s Abrahamem vedení svého života Hospodinu. Nyní však zachází na jinou cestu, na cestu, kde bere vedení svého života do vlastních rukou. Lot pozdvihl oči, rozhlížel se, kolem sebe se rozhlížel. Jak mohl najíti pravou cestu, když se radil jen sám se sebou? Když se svěřil jen svým očím? Musíme, řečeno s Jobem (Job 31,1) "učiniti smlouvu s očima svýma," aby nám oknem oka nevstoupila do srdce žádostivost hřícha. U Lota k tomu došlo, oknem očí mu vstoupila do srdce hříšná žádostivost. — Náhle v něm procitl, silněji než dosud, duch tohoto světa.

KRESTANSKE LISTY A HUSOV LID

Christian Journal and the People of Hus
Křesťanské Listy 1898 Husův Lid 1940

Vychází měsíčně. Vydává Národní Jednota
Československých Protestantů v USA
a Kanadě

Published monthly by the National Union of
Czechoslovak Protestants of America

Redaktor (Editor) J. P. Tatter

2650 Leyden Street, Denver 7, Colorado

Články, zprávy pro časopis a knihy k recenzi
posílejte na redaktora.

Za své příspěvky odpovídají autoři sami.

Předplatné — Subscription \$2.00 per year.
Předplatné, milodary na časopis, jakož i příspěvky Jednotě . . . k podpoře strádajících uprchlíků, dětí a nemocných, zasílejte laskavě na adresu pokladníka Jednoty:

Mr. John Opie, 4800 South Hoyne Ave.

Chicago 9, Illinois

Return address Adresa Administrace
4800 South Hoyne Ave., Chicago 9, Illinois

touha po majetku, po bohatství, probudilo se v něm chytráctví a sobectví. Zná teď už jen sám sebe a slouží jen svému prospěchu. "Kníže světa toho," se zmocnil vlády nad ním. Na této cestě už mnozí zahynuli. I u Lota se hned jeví účinek: Zatvrdl. Všechny ušlechtilé pohnutky jsou z jeho srdce ty-tam. Až do této chvíle visel na Abrahamovi, ipěl na něm s věrnou láskou. Teď však je vzrušen, rozčilen, pro bezpráví, jež by se mu mohlo stát, pro škodu, kterou by snad mohl utrpět.

"Spatřil všecku rovinu vůkol Jordánu," a "zvolil sobě všecku rovinu Jordánskou" (Gen. 13,10 a 11). Mezitím se asi chvilku rozmýšlel. To možná ještě jednou bušilo napomenutí na dveře jeho svědomí. Ale boj byl krátký. Brzy nastalo ticho, odpor byl zlomen, nepřítel příliš mocný. Lot zvolil cestu bez Boha, vlastní cestu, a proto, jak se hned ukazuje, cestu hřícha.

"A tak se oddělil jeden od druhého" (Gen. 13,11). Tu je mezník na životní cestě Lotově: dosud to byla cesta slunná, jasná, teď a od tud padá na ni stín.

Jaký byl konec cesty, kterou tu nastoupil Lot, když někdy za ranního svitu odtáhl se vším co měl? Po letech vstal Abraham jed-

nou z rána, pohléděl "směrem k Sodomě a Gomoře, i na všecku zemi té roviny" a "u-zřel, a aj, vystupoval dým ze země té, jako dým z vápenice" (Genesis 19, 27-28). Všechno bylo spáleno, všechno shořelo. Lot chtěl zbohatnouti. Vzal všechno, co jen mohl dostat. A tím, právě tím všechno ztratil; přišel o vše, co měl dříve, co měl před tím, než "zbohatl". Skončil jako chud'as. Myslí, že volil lépe, že využil dobře příležitosti a pustil se bezohledně a bezodkladně za svým cílem. Na jedno však nepomyslel: Že je to cesta bez Boha a že to všechno skončí v dýmu a popelu! Po odchodu Lotově Abraham osaměl. S bolestí hleděl za výpravou bratrovou — vždyť byli opravdu, a nejen podle krve muži bratři! — až mu zmizela v dálce. Byl opuštěn, pocítil jistě trochu stesku po tak dlouhém spolužití, po tolika dobrodružstvích na dlouhém putování. Avšak jeho duše byla plna hlubokého pokoje. V oněch těžkých chvílích rozhodování se ukázalo, — v těch chvílích, které už jsou teď za ním — co je v nitru. Právě tehdy, kdy jde o to, co je mé a co tvé, když jde o peníze a o statky, otevírá se druhým i tobě, co máš v sobě. Tehdy je vidět hluboko do srdce.

Když ho kdysi zastihlo Boží povolání. "Vyjdí ze země své" (Genesis 12, 1), položil vedení svého života navždy do rukou Božích. Proto šel teď vůči bratrovi cestou pokory, ano cestou ponížení. Byl starší, bohatší, zasloužilejší, vůdcem, měl právo voliti, měl nárok na nejlepší pastviny. Nevolí, nešel cestou "práva". A nešel tudy jen na oko, jen zdánlivě ani mučednický, s vědomím křivdy nebo dobrého skutku, jež by ho povyšoval ve vlastních očích nad Lota. Odpovídalo to jeho srdci, nejen jeho stanovisku, jeho víře, nejen jeho povaze. Přijal cestu nejnižší a jak se ukázalo, nejjistější. Čím myslíš více, tím snáze se zřítíš a zahubiš!

A není to cesta, kterou nám ukázal náš Pán a Spasitel Beránek Boží? "To tedy číte při sobě, co i při Kristu Ježíši. Kterýž jsa v způsobu Božím, nepoložil sobě toho za loupež rovný býti Bohu, ale samého sebe zmařil, způsob služebníka přijav, podobný lidem učiněn. A v způsobu napraven jako člověk, ponížil se—" (epistola k Filipenským 2,5-8). Nežil sám sobě, nehledal čest u lidí. Učedníkům svým nejlibším řekl: "Nýbrž kdož-

koli chtěl by mezi vámi býti velikým, buďž služebník váš" (Matouš 20,26). Ale na cestě, kterou on šel, ležel hluboký mír: "Vezměte jho mé na se, a uče se ode mne, neboť jsem tichý a pokorný srdcem, a naleznete odpočinutí dušem svým" (Matouš 11,29). "Blahoslavení pokojní, nebo oni synové Boží slouti budou" (Matouš 5,9). To je ta cesta nejbhlahoslavenější.

Abraham jednal podle ducha a ne podle těla. Podle mnění světa snad byl "hloupý, pošetilý". Avšak křesťan se nesmí zaleknouti tohoto označení a výsměchu, v tomto smyslu musí být učedník Páně často "hloupý, pošetilý". Apoštol nám i zde připomíná slovo z jiné souvislosti: "Nebo psáno jest: Zahladím moudrost moudrých, a opatrnost opatrných zavrhu" (I. epistola Korinským 1,19). "Zdaliž Bůh neobrátil moudrosti tohoto světa v bláznovství?" (I. epistola Korinským 1,20). Leccos, co pokládá svět za pošetilost a bláznovství "vyvolil Bůh, aby zahanbil moudré" (I. epistola Korinským 1,27). Leckdy narážíme, ale nesmíme se dát zmásti: "Tělesný člověk nechápá těch věcí, kteréž jsou Ducha Božího; nebo jsou jemu bláznovství, aniž jich může poznati, proto že ony duchovně mají rozsuzovány býti" (I. epistola Korinským 2, 14). Abraham neuplatnil vůči Lotovi své právo! "Měl to udělat, měl je prosadit, měl je uplatnit," říká svět, tělo. "On to udělat *ne-mohl*, proto to neudělal" praví duch.

Také asi tehdy bojoval. Ono to není tak samozřejmé, naprosto to není "přirozené", není to podle těla, podle "založení" člověka. Jistě i on se sám u sebe ptal: "Proč mám ustupovat? Není právo na mé straně? Což bych upuštěním samozřejmého práva nějak Lota poškodil? Lot mu přece vděčil za tak mnohé! Už jen za všecku tu otcovskou péči měl Abraham právo říci jednou své rozhodné "ne"!

Právo měl, ale Abraham šel se svými myšlenkami k Hospodinu. Kam jinať se mohl obrátit ve své osamělosti?! Jako Lot, také Abraham pozdvihl své oči, ale výš, dost vysoko, aby jeho pohled spočinul v Hospodinu. A ten se k němu sklonil a promluvil k němu: "I řekl Hospodin Abrahamovi, když se oddělil od něho Lot—" (Genesis

13,14).

To jsou chvíle největšího štěstí, když srdce jeho v opuštěnosti zaváhá; když mluví sám sebou, se svým trápením a starostmi; když je tak sám, a tu ho osloví Bůh, dá mu pocítiti své obecenství, že je s ním a že se sklání k němu doprostřed těch starostí a trápení. Tu tryskají z hloubi duše chvalozpěvy — žalmy a modlitby, všechny na jednu jedinou notu: On je můj a já jsem jeho!

Jak dopadla tato cesta Abrahamova? Kam ho přivedla? Abraham šel do Mamre, "kdežto vzdělal oltář Hospodinu" (Genesis 13, 18). Na planinách výšin hebronských nebylo dobré pastvy. Tu nebylo tolik trávy ani takové, jako dole u Jordánu, v úrodném, hojně zavlažovaném údolí, kam zamířil Lot. Trávy tu bylo málo, zato tu bylo mnoho kamenů. Ty přinesly mnoho trápení Abrahamovi při pastvě. Avšak co s nimi Abraham udělal? Vzal je a zbuchoval z nich oltář; oltář, aby na něm obětoval Hospodinu. Vzal je, jako by tu byly právě k tomu, aby posloužily za stavivo stolu Páně, k službě Bohu.

Nemáme také my na cestě životem mnoho všelijakého kamení, z něhož nám vyrůstá trápení? Nemáme těžkosti, starosti a bolesti, jež pokrývají a "hyzdí" pastvu zelenou, jak my si ji představujeme? Co s nimi uděláme? Budeme kolem nich chodit nevšímavě? Nebo je vezmeme na vědomí, ale s rozmrzením a nářkem?

Nedej se tím odraditi, neliknuj, nezavírej oči, kameny zůstanou, i když si jich nevšimneš. A zas nepromarňuj své síly a svůj čas vzdycháním a reptáním, neboť tím neuděláš co dělat máš, a balvany se nedostanou tam, kam patří. Vezmi je, všechny, pokud možná, ta svá trápení a těžkosti, a přinášej je před tvář Boží, tam patří, a ty s nimi. A zbuduj z nich oltář a obětuj na nich. Ohlížeš se kolem, co bys obětoval? Nemusíš nic jiného, nic jiného také od tebe v obět Bohu nemůže býti dáno, leč vůle, tvá vůle; tu zde obětuj Pánu, tak ji od tebe žádá, jako kdysi osvědčil i Abraham při velké zkoušce s obětováním Izáka. To je to největší, co lze přinést: "Ale však ne má vůle, ale tvá staň se!" (Lukáš 22,42).

ROZHLEDY . . .

Olga Fierzová:

Doba Husitská jako kulturní epocha

Pod tímto názvem vyšla v srpnu 1962 v "Historische Zeitschrift" v Mnichově obsažná studie historika Ferdinanda Seibta. Je pozoruhodná nejen pro věcný postup, nýbrž také proto, že Němec a k tomu katolík se snaží o "malou apologii" husitské doby, jak sám říká.

Ferdinand Seibt byl do r. 1958 redaktorem časopisu "Der neue Ackermann", vydávaný v Mnichově katolickou vysokoškolskou mládeží sudetoněmeckou s cílem přispívat k německo-slovanskému dorozumění. Seibt je též autorem studií z česko-německých dějin.

Kdo ví, jak málo Hus a jeho následovníci jsou v německém národě správně oceňováni, a to i mezi evangelíky, nemůže být Dr. Seibtovi dosti vděčný za jeho důkladnou studii. Seibt začíná tím, že poukazuje na původ mylných posudků. Od dob Palackého se na postup českého bádání o husitech reagovalo s německé strany ponejvíce rozhodným deklamatorním postojem. Pouze Friedrich v. Bezold byl prý prost zaujatosti. Tento historik tvrdil již před 90 lety, že husitské hnutí může být právem nazváno revolucí a přirovnáno k velikým otřesům v moderním životě národů. Naproti tomu se traduje v německé historické literatuře názor Palackého odpůrce Höflera, jenž odsuzoval husitské hnutí jako "Hussiensturm", tedy něco jako vpád Mongolů.

"Hussiensturm" nebo "hussitische Revolution" — to je hlavní otázka Seibtovy studie. Vyzvedává, že husité se stali účinnými teprve po osmi letech revolučních, po tom, co přinutily k útěku z Čech čtyři mocné výpravy křížáků, a že pouze sedm let ohrožovali svoje sousedy. Běžná německá pojednání vidí jen tyto kruté boje. Seibt je nazývá epizodou v dějinách velké revoluce, která jako první rozhodně otřásla církevní hierarchií jakožto hlavní mocí středověké společnosti. "Výstřelky revoluce jsou politováníhodné", praví, "avšak revoluce sama patří s určitostí k vývojovému procesu v prostoru latinského kulturního světa."

Ještě víc je v německé literatuře zakoře-

něna představa husitského hnutí jakožto nespoutané národní reakce proti Němcům, kteří přišli jako kolonisté do Čech. Seibt uvádí nové prameny, které dokazují, že německý živel byl na ústupu v městech už před husitským povstáním. Poukazuje též na převážně německý Žatec, který hrál už před založením Tábora důležitou roli v husitském hnutí, zatímco Plzeň byla nejrozhodnější ze všech protihusitských měst, ačkoli její správa byla už předtím výlučně českojazyčná.

Seibtova studie zdůrazňuje též osobní účast několika významných husitů německého jazyka. Byl to sice omyl, tvrdí Seibt, chtít popírat existenci nacionalistických proudů v husitské revoluci, avšak právě proto, že se vyskytovaly tyto programové odchylky, byli němečtí husité náboženským a sociálním reformátorům vítáni.

V dalším poukazuje na jednostrannost historiků, kteří mluví o kulturní stagnaci v Čechách v době husitské. Též O. Schürer, autor známého díla o Praze po stránce dějin umění a kultury, udělal chybu, že ztotožnil architekturu s kulturou a kulturu s mocí. Ferd. Seibt se snaží dokázat, že tato doba byla naopak významným bodem ve vývoji směrnatných myšlenek, které rečovaly naši kulturu.

Seibt uznává zásluhy marxistického bádání, které již v minulém století vyzvedlo sociálně revoluční stránku táboritství. Koriguje však omyly, které vznikly podceněním náboženské stránky. Vyskytovaly se v 15. století i jiné myšlenkové proudy, v nichž byla zdůrazněna autorita neodvislého myšlení a Písmo sv. jako rozhodující činitel; nové však bylo, jak se husité snažili pomocí svého racionálního a osobního chápání bible uspořádat svůj svět a jej obhajovat jak mezi sebou, tak i vůči konservativnímu světu, který zůstal věrný církvi.

Myšlenkové přípravy měly při tomto zápasu hlavní význam a jako jři jiných velkých revolucích se vyčerpala duchovní síla revolucionářů v prvních letech. Po r. 1421 byly, jak praví Seibt, kladeny ideologické výhybky a proto věnuje zvláštní pozornost vedoucí úloze pražské university po oběti Husové. Úloze, která byla pro různé předsudky často přehlížena. Pražští mistři měli jasný bohoslovecký minimální program už před oficiálním vyhlášením Čtyř pražských artikulí v r. 1420 a pevně se ho drželi. Měli mnohem více vni-

třní neodvislosti než by se soudilo z běžných posudků německých i českých dějepisců. Pozdější řinčení zbraní ztlumilo jejich hlasy, ale jimi byli podníceni Petr Chelčický a ti, kdo se stali zakladateli Jednoty Bratří.

Výtvarné umění sice trpělo revolucí a hospodářským poklesem způsobeným válečným vřením. Literatura a hudba naproti tomu vyvinuly větší průbojnost. Nejedlý a Bartoš upozornili již na vývoj husitského zpěvu; avšak próze husitské se nedostalo ještě přiměřené pozornosti. Pisemnictví revolucionářů se projevuje mimo obvyklý rámec literární tvorby. Co psali husité v pamfletech, v polemikách a satyrách předčí kvalitou i kvantitou to, co tvořili jejich odpůrci ať v jazyce lidu nebo v latině. Není pochyby, píše Seibt, že revoluční elán pozvedl oba jazyky na pozoruhodnou úroveň.

Kladné ocenění doby husitské přináší rozhodující změnu v dějinném obraze evropské kultury, která byla dosud chápána jako výslednice pouze románských a germánských prvků. Pekař ještě podléhal tomuto omezenému pojetí, když tvrdil, že husitství naprosto není něco původního, co by vyrostlo z českého prostředí. Moderní bádání se distancovalo od takovýchto formulací a řadí husitství mezi velké evropské revoluce. První, kdo se o to snažil, byl Jan Slavík, jehož kniha byla v r. 1934 polemikou proti Pekařovi. Jeho srovnávání jsou někdy povrchní, říká Seibt, ale někdy se mu podařily dobré postřehy. I toto nové bádání a srovnávání husitské revoluce s jinými revolucemi se musí bránit proti dvěma pokušením, aby nebyl snížen její význam: pokusům marxistů, kteří tvrdí, že "nositelé celé husitské revoluce byli poddaní", a pokusům těch, kdo v ní hledají jen výraz národního charakteru.

Ačkoli země česká upadla po husitských válkách do stavu, který znamenal krok zpět, bylo husitství revoluční epochou a nikoli dějinnou epizodou. Její další skryté působení mělo vliv na země okolní, v bouřích německých sedláků, v plánech pro reformu říše i v reformačním Německu, takže Bartoš mohl právem nazvat dobu husitskou "kolébkou světové revoluce".

To jsou některé myšlenky Seibtovy studie, která v německém bádání otvírá úplně nový výhled. Autor nyní pracuje na obšířném

studiu "Die Hussiten—Struktur einer Revolution", která při jeho nepředpojatosti přinese jistě nové zajímavé postřehy.

Jedenáctisté výročí cyrilometodějské misie.

Naši bratři v Československu se účastní oslav, připomínajících příchod věrozvěstů Konstantina a Metoděje na Velkou Moravu. Kostnické Jiskry otiskly v 11. čísle tohoto ročníku (22. března 1963) první článek z řady Konstantin a Metoděj, 863—1963, kterou připravil Alexander Havránek. Články jdou po sobě týden co týden a budou patrně vycházet až do červencového památného dne. Není potřeba připomínat, že taková data, jako 5. červenec, nejsou naprosto průkazná, nýbrž jenom přibližná.

Rozhodnutí zastavit se se vši uctivostí a vážností u výročí tak slavného, jako je toto, není z brusu nové, nýbrž je to jenom navázání na činnost, kterou rozvinuli čeští a slovenští evangelíci před sto lety, roku 1863. Tenkrát to bylo jenom dvě léta od vydání císařského patentu, kterým se dovršoval toleranční patent císaře Josefa II., a evangelíkům se dávala rovná práva s katolíky a jinými státem uznanými církvemi. Přihláška k dílu slovanských apoštolů nebyla nikým vynucena, nýbrž vyplynula ze svobodné úvahy a byla upřímná. Veliký podíl na oslavách roku 1863 měl pražský farář a. v. Josef Růžička. Mezi reformovanými stáli v popředí farové Jan Janata, Václav Šubert a Heřman z Tady. Moravský reformovaný superintendent Samuel z Nagy, farář ve Vanovicích, vydal zvláštní pastýřský list pro církve v jeho obvodu. V Čechách a na Moravě se slavnostní služby Boží konaly o svatodušní neděli. Slovenští evangelíci augsburského vyznání konali slavnosti po celý týden, od neděle trojičné do první neděle po sv. Trojici, podle pořádku, který sestavil superintendent básník Karol Kuzmány.

Čeští reformovaní se pokusili založit na paměť tisícího výročí cyrilometodějské misie dva spolky Českou evangelickou Matici a Českou evangelickou podporovací Jednotu. Rakouské úřady však zamítly stanovy a vnutily žadatelům přístup ke Gustav-Adolfskému spolku,

(Dokončení na str. 91)

Otakar Odložilík: Jednota Bratrská a reformování francouzského jazyka.

39. *Doma, v exilu a zase doma.*

Většina pramenů, které se nám zachovaly z doby před Bílou horou, se vztahuje k veřejnému životu. Není jich tolik, co bychom si přáli. Povstání, jeho předejhra a průběh jsou osvětleny velmi matně. Zápasíme s nemalými potížemi, chceme-li se podívat do soukromí aspoň těch lidí, kteří stáli v popředí a rozhodovali o tom, co se stane nebo co se od země odvrátí. Nebýt takových soubojů, jako je korespondence Karla st. ze Žerotína, z níž tiskem vyšly jenom zlomky, věděli bychom velice málo o životě na českých a moravských zámcích, o osobních příbězích mužů a žen, o příbuzenských svazcích, o předudivu zájmů, dohod a sporů, do kterých nezasahovaly ani královské úřady ani zemské soudy. Jan Bruntálský se postaral aspoň o sebe a o své příbuzné, když sestavil přehled svého života. Škoda, že nepsal zevrubněji. Škoda, že se některých věcí jenom dotkl, místo aby je rozvinul.

Když se po návratu ze studií a cest trochu rozhlédl kolem sebe, poznal, že se mnoho změnilo. Ještě před odjezdem do Štrasburku byl na svatbě nejstarší sestry Kateřiny s uherským šlechticem Jiřím Plaveckým, který měl zboží i ve Slezsku. Tři sestry se vdaly, když byl za hranicemi. Helena si vzala vzdáleného příbuzného Jiřího z Vrba, Judita Jitka Jana Skrbenského, Benigna Václava Haugvice. Nejmladší z děvčat Anna se provdala za Fridricha z Oppersdorfu, když už byl Jan doma. On sám zůstával svobodný a pobýval střídavě u matky a u strýce Hynka. Druhý strýc Štěpán, který se tolik přičinil o jeho vzdělání, umřel ještě před návratem. Ani Hynkovi zdraví valně nesvědčilo a odešel na věčnost v nevysokém věku.

Jan Bruntálský dlouho pomýšlel na cestu do Itálie, ale po strýcově smrti měl tolik starostí a uváděním zděděného zboží do pořádku, že musel upustit od dávného předsevzetí. V těch letech všedních starostí dozrálo jeho rozhodnutí přiblížit se k reformované víře, kterou poznal v Basileji a v Ženevě. Učinil veřejné vyznání v Krnově, jehož vrchností byl vzpomenuť už markrabě Jan Jiří z Hohenzollernu. Potom se pokusil zavést reformované řády na Bruntále, avšak

poddaní se zpečovali jít za ním. Jan nechtěl vykonávat nátlak na jejich svědomí a spokojil se službami Božími, které vykonával zámecký kazatel.

Sotva uvedl do pořádku soukromé věci, strhlo se v Čechách povstání. Jan se nehrnul na přední místo, avšak nestáhl se do ústraní. Protože mu na Moravě patřila zboží Kocov a Valšov, byl počítán i mezi moravské stavy. Jinak příslušel jeho majetek k Opavsku. Když se král Fridrich vydal z Prahy do jiných oblastí království, přiblížil se k němu Jan veřejně. Opavští stavové se sešli na Bruntále a tam složili hold novému pánu země. Jan Bruntálský, který to vše řídil, byl vybrán a potvrzen za zemského hejtmána opavského a zastával úřad necelý rok.

Když se dověděl o porážce stavovských a královských vojsk na Bílé hoře, jednal rychle, aniž se svěřil se vším matce nebo komukoli jinému. Teprve za několik měsíců se vyjevilo, že "před dvěma nedělemi i vejše jest ujel, takže se neví kam, ač on na ten statek přes sto tisíc dluhů zanechal." Víme nyní z jeho náčrtů, že se nejprve stáhl do Krnova a že odtamtud odjel do Vratislavi. Tam se setkal s Václavem Bítovským z Bítova, pánem někdy na Bystřici a Prusinovicích, Jiřím Ebenbergrem, nejvyšším ve stavovském vojsku, a s jinými uprchlíky. Družina krajanů opustila hlavní město slezské ještě v zimě. Jejich útočištěm byl Frankfurt nad Odrou už v zemi hraniborské.

Uplynulo něco času, než si Jan Bruntálský, tenkrát jenom něco přes třicet let starý, vybral místo pobytu. Z Frankfurtu nad Odrou odjel do Berlína a tamodtud po vodě do Hamburku. Rozhlédl se po Stade, Lübecku, Wiesmaru a Rostocku a vrátil se do Frankfurtu. Tam ovšem nebylo veliké jistoty před císařskými pochopy. Jan se rozjel znovu do Hamburku. Za druhého pobytu v tom městě prodal cenné věci a proměnil nehodnotné peníze za dobrou minci, takže měl postaráno o hmotné zabezpečení na tři roky.

Hamburk byl svobodné říšské město, avšak bezpečnosti nebylo ani tak daleko od hranic českého království. Jan Bruntálský tedy podnikl ještě jednu plavbu, a to do Nizozemí. Amsterdam nebyl tolik na ráně jako Ham-

burk. Jana však trápilo, že si nemohl vydělat a že z hotovosti, kterou si přivezl, ubýval peníz za penízem. V takovém rozpoložení se ho nemálo dotkla zpráva o matčině smrti. Než se probral ze zármutku, upadl do těžké nemoci tělesné. Jakmile se z ní probral, odjel do Haarlemu a po ročním pobytu v tom městě se přestěhoval do Leydenu.

Život v universitním městě byl o něco lehčí než v lidnatém a rušném Amsterdamu. Jan Bruntálský tam prožil sedm let, zřejmě ne ve velikém pohodlí, avšak bez starosti o kousek chleba nebo o nocleh. Hodně mu pomohl potomní místodržitel frýzský Jindřich Nasavský a jeho bratři. Po tři léta udržoval přátelské spojení s paní z Kunkovic.

Protože neuvedl její křestní jméno, podnikli jsme něco šetření, abychom zjistili, kdo že s Janem Bruntálským sdílel svízele vyhnání. Rod pánů z Kunovic byl po dlouhá léta pevně usazen na jihovýchodní Moravě. Kolem roku 1618 byli na živu dva příbuzní, Jan seděním na Nivnici, a Jan Bernart, pán Kunovic, Hluky, Louky a Ostrovu, dnes bychom řekli Ostrohu. Jan byl špatný hospodář a za konfiskací neměl mnoho ke ztrátě.

Jan Bernart byl vzdělaný doma i na cizích školách. Roku 1609 byl v Marburku, roku 1610 v Herbornu, roku 1611 v Heidelbergu a v lednu 1613 se dal zapřít na basilejskou universitu. Jan Bernart se zúčastnil povstání i jako člen direktoria i jako hejtman hradišského kraje. Uprchl se země, dokud byl ještě čas, a to i s manželkou Annou Eliškou, dcerou Jiřího z Vrba, seděním na Lipniku a na Hefštejně. Rozsáhlé panství, "jakž toho všeho předešlej držitel — v té ohavné a před málo lety jminulé rebelii v pokutě propadlé s pořádným orletem přisouzené statky a zboží držel a užíval", dal Ferdinand II. Gunkárovi z Liechtenštejna. Jan Bernart měl syna, nazvaného po dědovi Janem Jetřichem. Umřel někdy po roce 1621, protože Jan Bruntálský mluví o paní Kunovské jako o vdově. Jan Jetřich se ve světě neztratil. Když dospěl, vstoupil do služeb lantkraběte hessensského, po něco času byl předsedou vlády v Kasselu a žil až do roku 1700.

Paní Kunovská, jak z našeho šetření vysvítá, byla rodem z Vrba, příbuzná tak vzdálená, že Jan Bruntálský mohl pomýšlet na sňatek s ní. Takových svazků bylo doma

dostí mnoho. Uvažovali o tom, Jan měl její příslib, avšak na konec se všechno rozplynulo ve vzduchu. Nepovídá, co rozhodlo, a zůstaňme tedy při pouhém zjištění.

V Nizozemí zaplaceném do vleklého zápasu se španělskými Habsburky dávali dobří pozor na postup vojny v Říši. Exulanti z Čech a Moravy měli zrak a sluch obzvláště zbystrěný. Což kdyby se věci konečně obrátily k lepšímu a brány do vlasti se opravdu otvíraly? Gustav Adolf měl daleko více štěstí, než kterýkoli z dřívějších odpůrců donu habsburského. Povzbuzen zprávami z německých bojišť, Jan Bruntálský se rozhodl, že odjede z Leydenu do Němec, aby byl domovu blíže. Paní Kunovská schválila jeho úmysl. Cestovali spolu přes Enkhuizen do Frýzka a tamodtud přes Gronigen do Emdenu ve východním Frýzsku, už na říšské půdě. Tam se rozloučili a Jan odjel přes Oldenburk, Brémy a Stade do Hamburku. Peněz už měl poskrovnu a z půjčky sto tolarů, kterou mu poskytl štyrský hrabě Schrattenbach, mohl žít jenom něco málo času. Poslal tedy svého služebníka do vlasti k provdaným sestrám, aby mu něco poslaly.

Paní Kunovská si nepohyba v Emdenu dlouho. Zasnoubila se s frýzským šlechticem von Kniphausen, tenkrát vdovcem, a měla s ním svatbu v Brémách. Jan Bruntálský přijel z Hamburku a zúčastnil se svatebního veselí. Na pozvání nových manželů se nevrátil do Hamburku, nýbrž pobyl na jejich sídle přes zimu i příští léto. Pohostinství mu přišlo nemálo vhod, avšak málem je zaplatil životem. Než se jeho hostitel po druhé oženil, žil v nezákonném poměru se ženou společensky asi níže postavenou. Zatrpkla v odstraňování a strojila rodinné úklady. Kteréhosi dne namíchala otravného prášku do jedné polévky, které pojedla paní von Kniphausen, tenkrát očekávající už dítě. Jan Bruntálský i jiní členové domácnosti. Byli stížení prudkou nevolností, avšak zvrátili otrávené jídlo a zůstali při životě. Zámecký pán a děti z prvního manželství nebyli u stolu a unikli tedy nástraze docela.

Příhoda s jedem pominula, avšak pánovi nastaly jiné trampoty. Znovu se ohlásila duha, která ho začala trápit už v Leydenu. Zima byla obzvláště zlá a většinu času ztrávil na loži. V domě Kniphausenových měl však le-

pší ošetření, než kdyby byl o samotě. Než co bylo platné: jeho postavení bylo liché a nechtěl žít nadmíru dlouho z dobroty jiných. Po půldruhém roce odjel z Brém do Altony, kde byl reformovaný sbor a srdce ne zatvřelá. Na víc než podporu z křesťanské lásky však ani tam nemohl počítat. Obíral se tedy čím dál víc myšlenkou, že se vrátí do rodné země.

Od smrti "zimního" krále Fridricha, kterému někdy na Bruntále přísahal věrnost nebylo právní závady. Když se doslechl, že městská rada hamburská vypraví posla k císařskému dvoru do Vídně, svěřil mu svou věc. Domnívám se, že Ferdinand II. už nebyl naživu, a že rozhodnutí udělal Ferdinand III. Nebylo odmítavé, avšak těžké. Jan se směl vrátit, avšak bez nároku na zabavený majetek. Usilovat o lepší podmínky bylo však marné. Jan byl snad dnou tak zeslabený, že se neodvážil daleké jízdy sám. Počkal až se z cesty do Nizozemí vracel jeho synovec Kryštof Bernart Skrbenský a přidružil se k němu. Z Hamburku jeli do Lübecku a potom se plavili po moři do Gdanska. Z přístavu nad Vislou jeli do Toruně a do Krakova. Z toho města nebylo daleko na Šenov v knížectví těšínském, sídle Jana Skrbenského a Judity-Jitky z Vrbna.

Soudím, že od Janova kvapného útěku do Krnova po zprávách o Bílé hoře k návratu k provdané sestře uplynulo sedmáct dlouhých let. Místo třicátníka se vracel předčasně zestárlý muž, zkličený dnou, mučený otázkami, kdo to všechno způsobil a zavinil. Judita pochodila celkem dobře, protože žila na slezském území, trochu chráněném před ustavičným tlakem na svědomí. Nejstarší sestra, která si jako vdova vzala svobodného pára z Rothálu, vzali synka a dali ho do školy k Jesuitům, dceru poslali k císařskému dvoru. Syn tak přilnul k nové víře, že vstoupil do Tovaryšstva, dcera se také přidala ke katolické víře a vdala se za hraběte z Lamberka. Jana hnětlo to, že nejmladší sestru Annu, která si při sňatku vymohla svobodu vyznání, příbuzní s manželovy strany přinutili k přestupu na katolictví. — Než se s tím vyrovnal, dostal zprávu o její smrti a hořkost tedy trvala dále.

Něco jasna vnesly do jeho přemítání úspěchy o majetkových věcech. Příčinil se o to

vzdálený příbuzný hrabě Václav z Vrbna. vyznáním katolíka a dědic mnoha zboží. Vyjednal Janovi skromný důchod z bruntálského panství, které po konfiskaci připadlo řádu Německých rytířů, a to v části čtyř set zlatých ročně. Václav mu také poskytl dvě set říšských tolarů ročně z majetku Karla Vrbna, vnuka Karla st. ze Žerotína, který umřel na konci roku 1637, aniž zanechal přímého dědice. Spočítáno dohromady, nebylo to mnoho, avšak zřejmě tolik, co potřeboval na živobytí muž neženatý, žijící u příbuzných.

Nástin života, který Jan Bruntálský začal psát v březnu 1638, nekončil čirou beznadějí, ale jasnějších míst v něm bylo málo, trochu více v první polovici než na těch stranách, kde popisoval život za hranicemi a cestu na Šenov. Zatím jsem nezjistil, jak dlouho žil Jan Bruntálský po sepsání svých příběhů a dokonali-li na Šenově či někde jinde ve slezské zemi.

40. Tažení proti Bratřím v Čechách

Studium vyšetřující styky Jednoty bratrské s reformovanými francouzského jazyka je jenom příspěvkem k osvětlení velikého souboru otázek, týkajících se českého duchovního života před Bílou horou. Některých věcí, které nekryje nadpis těchto studií, se můžeme jenom dotknout, jiné musíme pominout docela, aby se nám látka nerozběhla pod rukama na vše strany. Po výčtu osob, které měly podíl na zřizování spojek s reformovanými středisky ve francouzské oblasti, je na místě aspoň stručný nástin církevních poměrů v Čechách a na Moravě, abychom se neodtrhli od přirozané základny a neztratili ve spleti osobních příběhů.

Viděli jsme, že po ojedinělých zájezdech ve starší době vědomé navazování osobních nebo písemných styků začalo ještě za panování krále Maximiliána II. Po jeho smrti roku 1576 dosedl na královský stolec Rudolf II., vychovaný ve Španělsku a bez porozumění jakékoli jiné víře než římské. V Praze sídlil nejenom jako český král, nýbrž i jako hlava Svaté říše římské. U císařského dvora byli zastoupeni papežové i španělské králové; jiní vladařové, katoličtí i evangeličtí, tam měli buď vyslance nebo aspoň posly k určitým úkolům. Členové českých nebo moravských stavů, kteří jezdili do Prahy na zemské sněmy nebo v jiných soukromých a veřejných vě-

cech, věděli nebo aspoň tušili, co se děje na Hradčanech nebo v residencích zahraničních posílů a jejich českých přátel. Karel st. ze Žerotína vědomě pěstoval styky s vyslanci krále Jindřicha IV., Vilémem Ancelem a Mikulášem de Baugy.

Právní postavení evangelické většiny národa nebylo tuze pevné. V září 1575 si stavové pod obojí vymohli na Maximilianovi II. souhlas k České konfesi. Zůstalo však se zřetel na papežský stolec a španělský dvůr jenom při ústním prohlášení králově, ačkoli sněmovní většina původně žádala potvrzení písemné. Co slíbil otec, zachovával i syn, ne však bez vnitřní nechuti a vyčkávání na příležitost k změně.

Pro Jednotu bylo výhodou i nevýhodou, že Maximiliánova i Rudolfova prohlášení byla všeobecná, klouzavá, zálučná. Byl-li v zemi pokoj, požívali Bratři též své svobody, co rozličné směry přiznávající se k České konfesi. Podstata té konfese byla lutherská, avšak jméno mělo aspoň na venek dělat dojem starého domácího původu. V obou vyšších stavech, panském i rytířském, měla Jednota buď členy nebo aspoň příznivce, kteří se jí zastali na sněmu nebo před královskými úředníky, když se jí dalo příkoří. V zemských deskách však zůstával nepřeskrtný, nezaměřovaný mandát, vydaný dne 25. července 1508 králem Vladislavem II., nazývaný mandátem svatojakubským a obrácený proti Pikhartům, jak bylo tenkrát přezdíváno členům Jednoty. Kdyby byli Bratři roku 1575 naléhali na vypuštění svatojakubského mandátu ze zemských desek, nebyli by si pochodili. Mlčení o něm připadalo výhodnější oběma stranám, králi i bratrské šlechtě.

Poslední čtvrt šestnáctého století prošla bez bouře a bez zjeveného příkoří. Víme dnes ze studii Josefa Borovičky a Karla Stloukala mnohem víc, než napsal roku 1912 Ferdinand Hrejsa v České konfesi, o tom, co se dalo v zákulisí Rudolfova dvora. Císaře a krále tížily vojny s Turky, na které by jeho duchovy nebyly stačily ani zdaleka. Potřeboval klidu v zemi a dobré vůle stavů. Kdyby nebyl ustavičně popichován, nebyl by asi zasahoval do povolného vývoje, který připodobňoval český náboženský život zásadě uznané v Říši že "každý pán má vůli na gruntech svých činiti, co chce." Augsburské sne-

sení z roku 1555 nebylo výslovně uznáno za zemský zákon v Čechách a na Moravě. Pro Jednotu to bylo zase výhodné i škodlivé. Snesení se vztahovalo jenom na katolíky a evangelíky augsburského vyznání, nikoli na Kalvínský sněm. Převáděno na české poměry znamenalo by to ochranu katolíků a nanejvýš těch pod obojí, kteří se ve všem spravovali zásadami uvedenými v České konfesi.

Jednota však měla svou konfesi, předloženou světové veřejnosti v latinském znění roku 1573. Její poměr k straně pod obojí, řídící se Českou konfesi, byl sice srdečný, avšak ne tak těsný, aby se mohlo počítat na rychlé splnutí. Hojnými styky s reformovanými církvemi se Jednota vzdalovala od lutherské strany a přibližovala k reformovaným, pro které nebylo právní ochrany ani v Říši ani v českém království. Správcové Jednoty byli opatrní a nestáli o to, aby někdo z duchovních nebo světských členů stavěl na odiv přichylnosti k reformovanému učení a řádům. Nebylo však potřeba slov. I když spojení byla mnohem chabější než v našich dnech, nebylo těžké zjistit nebo se snad dovtípit, kam chodili studovat čekanci duchovenského úřadu v Jednotě nebo mladí členové bratrské šlechty. Opakujeme, co už bylo jednou pověděno: na reformované university a do zemí s takovou náboženskou orientací nechodili jenom řádní členové Jednoty, nýbrž i lidé narození ve velké straně pod obojí. Jednota jim nebránila, když se dostavili na její bohoslužby nebo promluvili někde v její prospěch. A potom už stačilo, když je někdo s druhé strany označil za kalvinisty nebo ještě něco horšího.

Co se o takových věcech šušalo nebo mluvílo veřejně, shrnul později Vilém Slavata z Chlumu a Košumberka do několika vět: "Za kralování Rudolfa císaře ti z Jednoty bratrské v osobách většího stavu ještě mnohem víceji se rozmnožili; nebo některé osoby z stavu panského, byvše v cizích zemích, aby země spatřili a řečem rozdílným se naučili, v Frankreichu v městě Roschellu, v Montepellieru, též v Genfu, v Basileji, tolikéž také starší z té Jednoty bratrské některé své mládence do těch měst na učení vysílali, takže jak osoby z vyššího stavu, tak tito, jedu kalvínsko nabyli, že ti, kteří z té Jednoty málo učenější byli, Kalvínova scest-

ného učení následovali." Slavatova žaloba byla o tolik nebezpečnější, že v mladých letech vyrůstal v Jednotě a teprve později se od ní odloučil.

Na katolické straně nebylo jednotného názoru na to, jak by se měly upravit náboženské věci. Rozšafní hospodářové, kteří se stýkali s druhou stranou, byli ochotní nechat vše při starém. S krajního křídla, získaného aspoň zásadně pro myšlenku obecné obnovy katolictví, vycházely podněty k akci, která by vymýtila ze země všechno co se nesrovnávalo s výslovným zněním České konfese a potom donutila i její vyznavače k ústupu až na posice, někdy určené basilejskými kompaktáty. Uskutečnění takového programu by předpokládalo sevření katolické strany v bojový šik a ustavičný zápas. Na takovém řešení však nemělo zájem ani mírné křídlo strany, ani panovník, který chtěl mít zemské sněmy dělné, a který chtěl vybírat peníze na své diplomatické i vojenské podniky jak od katolíků, tak i od protestantů.

Po několika menších zásazích se bojovné katolické křídlo, podporované papežským nunciem a španělským vyslancem, soustředilo na sbor nejvyšších úředníků v Čechách, a v něm na místo nejvýznamnější, českou kancelář. Tu spravoval po několik let Adam z Hradce, katolík, kterého odváděla od pracovního stolu jednou dna jindy zase záliba v pití. Roku 1593 postoupil pan Adam na nejvyšší purkrabství a kancelář řídil jeho náměstek Kryštof Želinský ze Sebusína. Kryštofovo postavení se nezhoršilo, ani když po smrti páně Adamově byl kancléřem jmenován Jiří Bořita z Martinic, opět katolík. Podle výroků nepřátel se mohlo zdát, jakoby Želinský "měl celé království v kapse". Papežský nuncius neměl pro Želinského jiného přídomku než perfidissimo Calvinista, nejprodradnější kalvinista.

Pravou rukou místokancléřovou byl Jan Myllner z Mylhauzu. Byl to vzdělaný muž, zkušený ve veřejné zprávě. Dopisoval si s mnoha učenými muži, v tom i s Theodorem Bezou. Není docela jasné, byl-li členem Jednoty, nebo jenom jedním z těch členů veliké strany pod obojí, kteří našli vnitřní uspokojení v reformované nauce.

Co navrhovali někteří nunciové, prosadil

Filippo Spinelli, který zastupoval papežský stolec v Praze od jara 1599 do roku 1603. Pracoval vytrvale a ne docela ve skrytu, takže i členové druhé strany tušili, že se něco kuje za jejich zády. Spinelli věděl, že by Rudolfa nepřivedl k různé akci, i kdyby postupoval ruku v ruce se španělským vyslancem, a proto si hledal spojence mezi vysokou katolickou šlechtou. Některé musil získávat, jiní jako Kryštof Popel z Lobkovic mu ochotně nabízeli pomoc. Věrným pomocníkem byl také pražský arcibiskup Zbyněk Berka z Dubé.

Za několik měsíců bylo všechno dohodnuto a Rudolf povolil. Čtyři kandidáti nunciové dostali význačná místa ve sboru zemských úředníků: Kryštof Popel se stal nejv. hofmistrem, Václav Berka, nejv. komorníkem, Adam z Valdštejna nejv. sudím. Za nejvyššího kancléře byl jmenován Zdeněk Vojtěch Popel z Lobkovic, ani ne třicetiletý, kterého "strana pod obojí za jednoho předního katolíka, Španihele drželi." Byl to obratný tah, který zbavil císaře povinnosti propouštět místokancléře v nemilosti. Želinský nechtěl sloužit pod novým představeným a podal si žádost o propuštění. Jan Myllner nečekal s podobnou žádostí dlouho. Rudolf vyhověl oběma a tak se česká kancelář dostala do rukou katolické strany.

Vilém Slavata pochválil v Pamětech nového kancléře za to, že se snažil, "aby víru svatou katolickou v témtě království mohl promovírovati." Podle téhož Slavaty nový kancléř "paměti hodný počátek k tomu učinil, když dal obnovit Vladislavův mandát proti Pikhartům." Stalo se to po dosti dlouhých přípravách pozdě v létě 1602. Královské rozhodnutí, podepsané 29. srpna 1602, bylo vyhlášeno skrze "heroldy a trubače, kteří na koních jeli, předně na hradě pražském v place před kanceláří, potom na Hradčanech a na ryncích ve všech třech městech pražských." Před veřejností odpovídal za mandát nejvyšší kancléř, avšak Pavel Skála věděl, že Rudolf povolil "na veliké a nezbedné legáta papežského (t. j. Spinelli-ho) solicitování."

Věc zdánlivě prostá mohla mít veliký dosah. Od roku 1508 se náboženské rozvrstvení obyvatelstva, Čechů i Němců v pohraničních oblastech, důkladně proměnilo, takže slova obsažená v původní listině nepřiléhala. Celý

kus byl sepsán ve slohu, který se často objevoval v tehdejších listinách, byl nabubřelý a obvyklejše temný ve věcech velice choulostivých. Kdo byl u moci, určoval zpravidla výklad. První zákroky se staly proti Jednotě, ačkoli Bratři rozhodně odmítali hánlivé označení za Pikharty. Na ráně byla Mladá Boleslav, nedlouho před tím povýšená na královské město. Vrchnosti povolné dvoru zavíraly sbory i v menších městech. Lidé s větším rozhledem si snadno pomyslili, že po Bratřích by mohlo dojít i na ně, protože se dávno už nespravovali kompakťaty, které původce prvotního mandátu znal jako právní základnu strany pod obojí. Početné skupiny šlechty, přiznávajíc se k České konfesi, se sdružili s Bratřími. Mluvčím všech se stal Václav Budovec z Budova, kterému bylo něco přes padesát let.

Složitě jednání, které mělo počátek r. 1603 ve schůzi rytířského stavu, nevedlo k jasněmu rozhodnutí, t. j. odvolání mandátu. Skupina šlechty, soustředěná kolem Zdeňka Vojtěcha z Lobkovic viděla, že se nepodařilo odloučit vyznavače České konfese od Bratří, a boje s tak velikou silou, jako představovali všichni stavové pod obojí, se nechtěla odvážit. Roku 1604 nátlak povoloval. O něco později se senior Bartoloměj Němčanský vrátil z Budovcova zboží, kde přečkal dobu útisku, do Mladé Boleslavi. Sbor, kterého se zmocnilo město, byl však nově otevřen až roku 1609.

JEDENACTISTÉ VÝROČÍ . . .

(Dokočení ze str. 85)

jehož vrchní vedení bylo německé.

Letošní rozhodnutí přihlížet se k dílu soluňských bratří je odůvodněno i myšlenkou, že jejich odkaz není výlučným vlastnictvím církví tenkrát ještě spojených a teprve později rozdvojených, t. j. římské a pravoslavné, nýbrž křesťanů všech. I dnes platí, co napsal Heřman z Tardy v historickém přehledu křesťanství v našich zemích, otištěném v knižce Památka roku slavnostního 1863, tisícileté památky obrácení národu českého na Moravě, Slovensku a v Čechách skrze Cyrila a Metoděje na křesťanství:

“Za tou příčinou není od místa připomínati sobě, a zvláště letos obrácení předků našich

na víru křesťanskou. Připomínáme tím sobě skutek největší milosti Boží, který se národu našemu stal, vzbuzující nás k srdečnému díkučinění Bohu a k prosbám vroucím, aby jako tehdy milostí svou naklonil se k nám, týmž způsobem i napotom při nás zůstati ráčil; jako nás tehdy slovem a duchem svým povolal a řídil, tak i napotom jimi nás spravoval, v lásce rozhlašoval a k dokonalému vítězství přiváděl.”

Historický přehled křesťanských svátostí.

IV. Menší svátosti. (Pokračování.)

D. Manželství.

Manželství je smlouvou přirozeného práva (jus naturale) mezi mužem a ženou pro celoživotní svazek, a sňatek či svatba je veřejnou ratifikací této smlouvy za přítomnosti svědků. Křesťanský sňatek je ratifikací slibu před Bohem a za přítomnosti svědků, t. j. členů církve, obecnství křesťanského.

1. *Manželství ve Starém zákoně.* Starý zákon kladl instituci manželství do samého ráje hned vedle soboty jako nejstarší ustanovení Boží. Není tedy manželství důsledkem lidského hříchu (názor to sv. Pavla, sv. Augustína a Puritánů), nýbrž nejstarším Božím řádem. Bůh Stvořitel jest ustanovitelem, ochráncem a posvětitelům manželského života (Gen. 2:21-42). Starozidovský zákon, založený původně na manželství koupí, dával ženě nízkou úroveň; žena byla považována za mužův majetek, ač prodej nebyl dovolen (Ez. 21:7). Jednoženství a jednomužství se ustálilo poměrně pozdě. V dobách biblických byla svatba doprovázena ustálenými obřady, které byly čistě rodinnou záležitostí, (Ez. 16:8, Mal. 2:14, Tobíáš 7:12-16). Svatební hostina byla na náklad ženichův nebo nevěstinych rodičů (Gen. 29:22, Soud. 14:10, Tobíáš 8:17n). V době pozdější část Písem svatých byla zpívána při svatební hostině (Žalmy, Píseň Písní). Rozvod byl docela snadný; důvodem stačovala bezdětnost (Gen. 29:34) a “nečistota” (Deut. 24:1). K rozvodu stačil “lístek zapuzení” (Iz. 50:1) anebo prohlášení mužovo (Oz. 2:2). Cizoložství se trestalo ukamenováním.

2. *Manželství v Novém zákoně.* Ve svém učení Ježíš směřoval k obnovení pojmu manželství ve smyslu původního účelu v Božím plánu, a proto odmítl Mojžíšskou toleranci rozvodu (Mt. 5:31f., 19:3-9; Mk. 10:2-12, Lk. 16:18). Základem manželství je křesťanská láska; Ježíš neváhal sebe přirovnávat k ženičovi (Mk. 2:18-20) a království Boží k svatební hostině (Mt. 22: 2-12; 25:1-13; Lk. 12: 35f.). A ve Zjevení se mluví o církvi jako o nevěstě (19:7f., srovnej 2 Kor. 11:2). Podobně sv. Pavel v listě k Efezským 5:22-33. Ježíš svou přítomností v Káni galilejské a svým prvním zázrakem (Jan 2:1-11) dal souhlas k radostem svatebním.

Zatím co Nový zákon uznává důstojnost manželského stavu, na několika místech dává přednost stavu svobodnému, panickému a panenskému (Mt. 19:10-12, 1. Kor. 7; Zjev. 4:14). Tyto poslední citáty bývají často uváděny pro zdůvodnění celibátu v těch církvích, které mají bezmanželství u kněží a v klášterních řádech.

3. *Manželství v církevních dějinách.* Pokud jde o křesťanskou doktrínu a praxi svatební, římský občanský zákon více ovlivnil církev nežli Starý zákon. Právník Modestinus definoval sňatek jako "celoživotní svazek a sdílení občanských a náboženských práv a povinností" (*consortium omnis vitae, divini et humane iuris communicatio*). Moderní křesťanská ceremonie spočívá spíše na zvyklostech římské společnosti druhého století než na židovské a starozákonní předloze, s tou výjimkou, že církev ve třetím století uplatnila zrušení římského zákona, které neuznávalo manželství mezi občany a otroky.

Křesťanští apologeté třetího a čtvrtého století počítají manželství mezi menší svátostí, většinou ji odůvodňují z epistol k Efezským, kde čteme: "Muži, milujtež ženy své, jako i Kristus miloval církev, a vydal sebe samého za ni, aby ji *posvětil*, očistiv ji obmytím vody v slovo . . ." (5:25-27). Hincmar Remešský, Tomáš Akvinský, Jan Zlatoústý i Erasmus Rotterodámský mluví o manželství jako o svátosti nabízející muži a ženě ve víře, kteří se sobě smlouvou zavázali *před Bohem*, prostředky milosti a dary Ducha svatého. Z Germánských zvyklostí přešla do Amerických svatebních ceremoni formulace, při níž se nevěsta dává ženičovi ("Who

giveth this woman to this man?"). Od jedenáctého století předsedal každé svatbě duchovní. Často součástí svatby byla svatební sv. večere Páně, první to společenský akt novomanželů.

Mistr Jan Hus napsal kolem roku 1414:

Proč manželství slove svátost aneb věc posvátná? . . . Věť, že je znamením trojho manželství duchovního: nejprve je znamením manželství mravního, které jst mezi Bohem a každou duší v církvi svaté zde rytěrující skrze milost Boží . . . Druhé, manželství tělesné jest znamením manželství duchovního, kteréž jst mezi Kristem a církvi svatou rytěrující . . . Třetí, manželství tělesné jest znamením svrchovaného manželství, kteréž jest mezi Bohem a sborem všech svatých, kteříž . . . nyní v království nebeském se svým nejmilejším chotěm, s Ježíšem Kristem, jemuž zde na světě věrnost drželi, v největší lásce . . . od něho se na věky neodloučí . . .

Duchovní ve většině církví evangelických a pravoslavných se žení (u pravoslavných toliko biskupové jsou svobodní, protože se volí z řad mnichů klášterních). U anglikánů většina duchovních je ženata, zatím co menšina volí dobrovolný celibát (tém se říká "oblately priests"), a ještě menší skupina ze svobodné vůle a po vzájemné úmluvě zůstává v bezdětném celibátu, volíce t. zv. manželství duchovní (1 Kor. 7:37). V církvi římsko-katolické celibát platí pro všechny kněží povinně. Snad druhý vatikánský koncil v tom učiní nějaké změny.

Církev odvozené z reformace kalvínské a luterské popírají sňatku a stavu manželskému ráz svátosti. Manželství je považováno za svátost u pravoslavných, v církvi římské, episkopální a švédsko-luterské.

Zaviezol ma do kostola

Jedno pekné letné ráno v nedeľu rozhodol som sa nechať auto doma a ísť pešky do kostola. Jako si tak pekne kráčam pohrúžený v myšlienkach, razom niekto zatrúbi. Obzrem sa a vidím na ulici auto zastaviť sa a z neho volá na mňa neznámy muž: "Chcete se proviezt' so mnou?"

Myslel som, že to je niekto z kostola kde chodím, lebo ma už neraz tak odviezli dobrí ľudia. I vošiel som do zastaveného auta a prisadol ku riadičovi. Oči mi padli na visiaci ruženec na predku. O, o — myslím si. Tento človek není z mojho kostola. Ale on sa ma vlúadne pýta: "Kam idete?"

"Do kostola," odpoviem a vysvetlil som do ktorého.

"To je Protestantský kostol," poznamenal.

"Ano," odpoviem. "Však viete, že v Amerike máme náboženskú svobodu. Tu človek môže vzývať Boha kdekoľvek chce."

"Tak je," povie mi povozník. "A to je dobre. My sa preto nebijeme. Však Boh je len jeden." A pri tom slove zdvihol ruku od kola a pokázal prstom na hor, "jeden!" "A my ľudia oslavujeme Ho jedni tak a druhí inak. Ale Boh nerobí rozdiel. On nás všetkých miluje."

"Máte pravdu. Boh nás miluje. Dal nám svojho Syna za učiteľa, vodcu a Spasiteľa. Ako by bolo dobré na svete, keby sme Ho všetci poslúchali. Človeku je tak dobre na duši, keď je v dome Božom a pozdvihuje svoje srdce k Bohu v modlite a speve, v poslúchaní kázania slova Božieho, ktoré je prameň múdrosti. Tu oslavujeme vyššiu Bytosť nežli je hriešny človek. Keby sme holi nacisti alebo komunisti museli by sme salutovať ukrutným diktátorom. My vďačne oslavujeme láskavého Pána Ježiša Krista."

"Súhlasím s Vami. Ja som katolík, ale keby som teraz nemal druhú povinnosť, šiel bych s Vami do vášho kostola. Mne to nerobí rozdiel, lebo Boh je len jeden. On je všade prítomný, teda i v protestantskom kostole."

"Tak je. A tým, ktorí Ho hľadajú úprimným srdcom, Boh dá sa nájsť."

Pri tom došli sme pred kostol, kde ja som podakoval priateľovi.

On zastavil auto a ja som vystúpil so slovami: "Urobili Ste dobrý skutok, že Ste ma previezli a tak pekne so mnou pohovorili."

On mi na to: "Pomodlite sa i za mňa."

Dr. A. P. Slabey.

Rozširujte Křesťanské Listy a Husův Lid. Doporučte je známým a předplat'te je svým přátelům.

DĚTSTVÍ

Tam

kde se role tmí a žlutne mez
kde cvrček housličkami hrozí
kde do strání se rozlil chudý vřes
kde hrkotájí archaické vozy

a kravka mýtické ma oči
jako Hathor

tam chtěl bych
odejít

tam

kde se ovšem mísí do pavouší
strouhanka oblohy a modrých očí kluku
a kde si slunce žluté drápy brousí
o stíny starých lip a rozkochaných buků

a kraj se kymácí
jak Vergilova loď

tam chtěl bych
odejít

tam

kde jsem v trenýrkách plížil se
do blatouší
a v pomněnkách spal král — polštáře
samá krajka
kde větřík zvědavý si na klep skočil
s olší
a pokřik racků hartusí a hajká

kde potok varhančí se
taškařící ryb

tam chtěl bych
odejít

tam

kde mi noci hrají na klávesy hvězd
kde Pán Bůh chlapecky s mým srdcem
povídá si

a luna v topolech si rozčesává vlasy
a máma pod lampou se chystá svět plést

a já už usnul mámin darebák
a princ

tam chtěl bych
odejít

tam

kde stín borovic mi klene tatínkova biblie
kde malý David pase stáda koz
kde úsvit chvěje se na každém
polním stýble
a bosou Rúť si domu vede Bůž

kde žízeň rozžihá tu lampu mnohověkou
a s hory Hermon potůčkové tekou

a bílé laně chodí zdlouha pít —
tam chtěl bych odejít.

(Evang. kalendář, 1963)

PADESÁT LET UČITELKOU

V Yoakum, Texas, nedaleko Shiner, dokončila padesát let vyučování na obecných školách paní Marta Chovancová, sestra br. dr. J. P. Bartáka, známého z jeho činnosti v Betlemské kapli v Chicagu (1914-21) a jako superintendenta methodistické církve v Praze a nyní ve výslužbě v Savannah, Georgia. Její manžel, Charles Chovanec, také vyučoval a vstoupil do výslužby v r. 1959.

Sestra Chovancová s vděčností vzpomíná, že Matice Vyššího Vzdělání jí umožnila bezúročnou půjčkou vystudovat na učitelku. Platy v Texasu byly tehdy malé, takže za 8 měsíců vyučování dostala celkem \$480. — Přesto však splatila svůj dluh za první dva roky, protože i vydání v těch dobách činilo pouze \$12. za byt a stravu. Od té doby se ovšem platy i stravné značně zvýšily, takže Texas je nyní mezi prvními státy, jež platí dostatečné služné svým učitelům a učitelkám. To platí zejména o těch, kteří dosáhli vyššího stupně na universitě, jako na příklad oba manželé Chovanci, kteří dosáhli stupně Mistra umění (M.A.)

O P R A V A

Opravte si, prosím, v č. 5-1963 v článku P. Pittra "Mezi dvěma světy" na str. 66 v 2. sloupci dole: "Je to zápas o život a na smrt, a nebude dřív pokoje, dokud tento zápas nebude až do konce vybojován." Dále na str. 67, v druhé řádce, vyškrtněte slova: "Jako jejich zkoušky." V článku je ještě více tiskových chyb, za něž se omlouváme a doufáme, že si je čtenáři sami opraví. — Red.

František Tyralík:

Nápady

Stihne-li něco zlého náš protivníky, vzpomene si snadno na "Boží mlýny." Potká-li něco zlého nás, hledáme rádi zdůvodnění v knize Jobově.

Nechce-li ztratit víru v člověka, nezaměřuj se na jeho vztahy k tobě, ale na své vztahy k němu. Je větší naděje, že budeš váhat s popřením lidskosti u sebe než u druhých.

Pokud jsem pozoroval, šlo při diskusi o Božích věcech často především o diskusi a teprve pak o Boží věci.

Rozdíl mezi laikem a theologem mi často připadá nejine, než jako mezi vojákem bez pušky a vojákem s puškou, z níž nedovede střílet.

Když někdo moc a rychle mluví, vždycky mě napadne: "Tomu se to mluví, když přitom nemusí myslet."

Řekne-li někdo: "Máš pravdu," neřekl tím nic o pravdě, nýbrž potvrdil jen shodnost svého názoru s tvým.

Promluvit k lidem je snazší, než promluvit k člověku.

Ve dvou případech nemá modlitba za bližního smysl: Pochybuješ-li, že modlitba pomůže. Myslíš-li, že mu pomůže Bůh místo tebe.

Nepřetěžuj svou paměť! Vypusť z ní, co komu udělal dobrého a co tobě kdo udělal zlého.

Než se ti podaří ovládnout hněv, ovládní aspoň ruce a ústa.

Diskuse by měla být přerušena, jakmile se stane zřejmým, že v ní nejde o to, kde je pravda, ale o to, kdo má pravdu.

Modlitba se může stát vhodným prostředkem k tomu, jak se s dobrým svědomím vhnout nepřijemnému činu.

Asi čtvrtina hříchů vzniká z toho, že děláš to, co nemáš, a ostatní z toho, že neděláš to, co máš.

Náboženství nesmí zanedbávat tento svět. Na tomto světě není oblast, kterou by člověk směl vypustiti ze své víry, ze své práce. Protože věří v Boha, věří křesťan také v člověka. Věř ve věčnost, proto také věří v časnost. Věř v království Boží, proto také věří v lidskou společnost.

F. Žilka: Naše křesťanství

Siegbert Stehmann:

CIZÍ CESTA

*Cizí cesta, chýše cizí,
cizí lože, v krbu nach,
cizí oheň už tu mizí,
pozvolna se mění v prach.*

*Cizí vítr hladí stěny,
cizí světlo rudě žhne,
na stůl chléb už rozlomený
daly ruce neznámé.*

*Ruce s chlebem cizí jsou ti?
Zvedni oči, ať to zří!
Víš, že ten, kdo šel tvou pouť,
láme ti chléb k večeři?*

Přeložil: Z. S

Z našeho Siona a odjinud —

Presbiteriální církev Nový Sion v Clarkson, Nebraska, oslavila 2. června t. r. 75. výročí svého trvání.

První organizovaná shromáždění českých evangelických přistěhovalců byla zahájena 6. února 1888. V prvních letech trvání sbor byl obsluhován misijními kazateli, kteří dojížděli čas od času k vykonávání bohoslužebných shromáždění a k vysluhování svátostí. Později Nový Sion a Sion (venkovský sbor asi 5 mil jihovýchodně od Clarkson) měly několik pionýrských kazatelů, jako Rev. Kun, Rev. Losa a Rev. Svoboda.

V r. 1914 sbor povolal a instaloval za faráře br. B. A. Filipiho, který sloužil církvi až do r. 1952, tedy plných 38 let. Za jeho duchovenské péče sbor rozkvétal, krásná církevní budova a pěkná fara byly postaveny. Sborové členství též vzrostlo na 359 členů v r. 1952.

V lednu 1953 byl povolán za kazatele sboru br. farář dr. John E. Filinger a 22. února téhož roku byl instalován. Br. Filinger úspěšně pracuje v církvi do dnešních dnů. Za deset let jeho činnosti sbor postavil a zařídil sborovou budovu za \$45,000.00. Původní chrámová budova byla renovována a mnohé jiné opravy byly provedeny i na faře.

Program sborové činnosti byl rozšířen a nové skupiny organizovány. Přes 300 nových členů se připojilo k církvi a dnešní členství

obnáší 670 duší. — Bohoslužby jsou konány v anglické řeči každou neděli v 10:30 a. m. a v poslední neděli každého měsíce služby Boží jsou odbavovány v českém jazyce.

Zvláštní výroční bohoslužby se konaly 2. června v 10:30 a. m. a ve 2 hodiny odpoledne. Sborový oběd byl po ranních bohoslužbách. Odpolední služby zahrnuly též historický přehled sborového života, pozdravy hostů a rededikaci členstva.

14. Synod československé církve evangelické v Československu se sešel ve dnech 26. až 28. února t. r. v Praze. Synod se koná každé tři roky. Z uanesení Synodu za zmínku stojí přijetí nového Řádu pro sborový život a Pravidla pro konfirmaci. Zvláštní výbor byl zvolen pro revizi Zásad a vypracování nového vyznání víry. Synodním seniorem byl opět zvolen Dr. Viktor Hájek, jeho náměstkem br. far. Vladimír Čapek. Dr. Alois Sklenář byl zvolen náměstkem synodního kurátora. Za členy synodní rady byli zvoleni br. Dr. Miloš Jarošek a br. far. Miloš Šourek.

Bývalý profesor praktické theologie na slovenské evang. fakultě, br. Dr. J. Jamnický se dožil nedávno 85. let. Dr. Jamnický byl vedoucím členem slovenské luterské církve a jedním z ideových vůdců.

Ústřední rada slovenské luterské církve zvolila výbor k přípravě třetího vydání slovenského překladu Nového zákona. Ústřední rada doufá, že příprava s novým vydáním bude skončena během jednoho roku.

Všimnul jsem si v posledním čísle K. L. a H. L. poznámky o smrti br. prof. J. Roháčka. Znal jsem ho v mládí jako silného a zdravého mladíka (v r. 1905). Byl jsem tenkrát na návštěvě v mé rodné obci, Klenovci, kde žila moje ovdovělá matka. Br. J. Roháček konal tam v té době misijní práci ve prospěch Modrého kříže. Byl horlivým následovníkem K. Royové a se svým bratrem Janem, vykonal mnoho dobré práce. — Když jsem byl osvobozen od vojenské služby v maďarské armádě, cestovali jsme spolu v okolí Tisovce a Dlouhé Lúky. — Br. Roháček se od mladosti zajímal o studium Nového zákona. Znal dobře řečtinu i hebrejštinu. Oženil

se s dcerou slovenského národního pracovníka Vraného, která byla absolventkou Schaufflerovy koleje v Clevelandu. S. Roháčková předešla na věčnost svého manžela o několik roků. — Slovenský národ potřebuje více mužů druhu br. Roháčka! (J. Moncol).

Br. Enrico C. C. Molnár, kanovník episkopální diecése v Los Angeles, byl jmenován "kanovníkem theologem" pro zmíněnou diecési. V tomto novém úřadě, br. dr. Molnár bude poradcem biskupa ve věcech týkajících se theologických otázek a výkladu církevních dogmat. Br. Molnár jest též ředitelem diecesní theologické školy, registrárem a předsedou liturgického výboru diecése.

Jezuita Hans Küng, děkan theologické fakulty při univerzitě v Tübingen, prohlásil nedávno v Minnesotě, že "jestli katolické časopisy se často zdají nudnou a ne vždy spolehlivou četbou oproti mnohým světským novinám, příčina toho není v nedostatku inventivnosti anebo integrity katolických redaktorů, ale v nedostatku svobody." Později, když odpovídal na otázky studentů, tak učinil tyto poznámky: (O Mariologii): Marie, jako matka Pána Ježíše, zaujímá důležité místo v životě církve, ale její zbožňování bylo v posledním století přehnané. SYN jest neskonale důležitější než matka." O vztahu Písem k církevní tradici řekl: "Církev musí vždy pozorně naslouchat tomu, co Bůh říká v Písmech. V minulosti kanonické zákony často byly důležitější než evangelia."

Předplatné a dary na časopis a práci Jednoty došli do 7. května 1963

Mrs. Anna K. Hura, Campbell, O., přd.	\$2.00
Mrs. Joseph Zapalka, Taylor, Tex., př.	5.00
John Hruška, Pottsville, Pa., předp.	2.00
Mrs. Ward Yeager, Boulder, Colo., přdp.	10.00
Oldřich Stýblo, Toronto, Ont., Canada	25.00
Mrs. Frank Holý, Blue Rapids, Kans., předplatné	6.00
Mr. and Mrs. Karel a Marie Kolařík, Menlo Park, Calif., k uctění památky přítele John V. Rompotla	10.00
Thomas Sabol, Fairview, Pa., přdp. a dar	3.00
John Matys, Grimsby, Ont., Canada, předplatné a dar	9.00
Mrs. Marie Soukup, Cedar Rapids, Ia.,	

předplatné	5.00
Mr. and Mrs. Rudolf Machata, Littleton, Colorado, předplatné	5.00
Mrs. Joseph Mikšovský, Rosenberg, Texas, dar	10.00
Ocker Christian Sisters Union, Rogers, Texas, dar	5.00
Wesley Tupy, Ennis, Texas, předpl.	2.00
J. B. Matějka, R.R. 2, Burlington, Ontario, Canada, dar	25.00
Mrs. Maria Thuma, Binghamton, New York, předplatné	7.00
Dr. E. C. S. Molnar, Los Angeles, California, dar	10.00
Dr. Nikolaj Petrov, Elkins, W. Va., předplatné a dar	10.00
Vladimir Rodovský, Kansas City, Mo., dar	26.00
Mrs. Anna Žemlička, Cedar Rapids, Iowa, předplatné a dar	3.00
Mrs. Chas. Horejš, Omaha, Neb., předplatné a dar	5.00
Frank Weisl, Roma, Italia, přdp. a dar	10.00
Mrs. Frances Schwartz, Oklahoma City, Okla., předplatné	2.00
Mrs. Elizabeth Andraso, Pittsburgh 21, Pa., předplatné	3.00

S díky přijala a o další pomoc prosí, Národní jednota čl. protestantů — Mr. John Opie, pokladník, 4800 So. Hoyne Ave., Chicago 9, Illinois.

Dietrich Bonhoeffer:

Moc předivná

*Moc předivná
nás tiše obestírá,
a proto čekám příští
uklidněn.*

*Bůh
je dnes s námi,
svědčí naše víra,
a bude s námi
každý nový den.*

Přeložili D. a P. Pokorní